

6. York Public Library. Website. URL: <https://yorkpubliclibrary.org/services/elibrary/> (дата звернення: 01.04.2025).

7. Ініціативи та креативні ідеї сучасної бібліотеки / уклад. О. Костюченко; ред. Г. Врублевська; Житомирська обласна наукова бібліотека ім. О. Ольжича. Житомир: ЖОУНБ ім. О. Ольжича, 2017. С. 16–17. URL: <https://surl.li/yzudlq> (дата звернення: 02.04.2025).

8. Погоріла Ю. В., Яворська Т. М. Окремі аспекти становлення і розвитку бібліотек США. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Вип.1(14). URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12109>

9. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України: монографія / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Прігунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця, 2021. 185 с.

УДК 021.1:[502.131.1:330.34](043.2)

Король Софія Олегівна

(наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДИ В МЕЖАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. У дослідженні висвітлено сучасні підходи в діяльності бібліотек до формування екологічної свідомості у громадян. Проаналізовано стратегії сталого розвитку, включно з енергоефективністю, екологічною освітою, соціальною відповідальністю та інноваційними підходами до управління ресурсами. Визначено приклади успішних практик діяльності бібліотек у цьому напрямі. Запропоновано рекомендації щодо розвитку «зелених» бібліотек в Україні.

Ключові слова: екологічна свідомість, сталий розвиток, бібліотечна діяльність, «зелені» бібліотеки, екологічна освіта.

Актуальність проблем, пов'язаних з екологією, охороною навколишнього середовища в Україні та світі, залишається надзвичайно високою. Забруднення повітря, води, втрата біорізноманіття, зміна клімату – лише деякі з викликів сьогодення. Ці проблеми впливають на здоров'я людей, економіку та загалом майбутнє планети. Відтак необхідні комплексні рішення на всіх рівнях: від індивідуальних змін у споживанні до глобальних екологічних ініціатив. Уряди, бізнес та громадяни повинні співпрацювати для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Важлива також екологічна освіта та підвищення обізнаності громадськості.

З огляду на актуалізацію екологічної проблематики поняття екологічної свідомості є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, М. В. Шедловська пропонує таке визначення терміна: «екологічна свідомість – це сукупність певних поглядів, думок та емоцій, що відображають специфічний спосіб ставлення до природи, в основі якого лежить відповідне співвідношення конкретних потреб суспільства / групи / людини та природних можливостей» [1].

Важливу роль у питанні формування екологічної свідомості суспільства відіграють бібліотеки, що сприяють сталому розвитку, стають необхідною ланкою

в системі екологічної освіти. Бібліотеки сьогодні не лише зберігають і поширюють знання, але й стають центрами популяризації ідей сталого розвитку.

Формування екологічної свідомості у бібліотечній діяльності передбачає впровадження стратегій, спрямованих на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, підвищення екологічної грамотності громадян та забезпечення соціальної відповідальності. Українські бібліотеки впроваджують подібні рішення. Наприклад, у 2021 році Центральна бібліотека міста Львова встановила сонячні панелі на даху будівлі, що дало змогу зменшити споживання електроенергії на 15 %. До того ж бібліотеки все частіше використовують LED-освітлення та системи автоматичного регулювання температури, що також сприяє економії ресурсів [2].

Однією з ключових стратегій підтримки та популяризації ідей сталого розвитку в роботі бібліотек є енергоефективність, а саме впровадження енергозберігаючих технологій, використання відновлюваних джерел енергії та оптимізація ресурсів, що дають змогу зменшити екологічний слід. Наприклад, у багатьох країнах Європи бібліотеки активно використовують сонячні панелі, системи рециркуляції води та енергоефективне освітлення.

Іншим важливим аспектом є екологічна освіта. Бібліотеки організовують тематичні заходи, як-от лекції, майстеркласи, виставки та екологічні акції, спрямовані на підвищення екологічної грамотності громадськості.

В Україні проєкт «Зелена бібліотека» став прикладом успішного впровадження екоосвітніх програм для дітей та дорослих. Цей проєкт включає створення екологічних куточків, проведення конкурсів екомалюнків та організацію екскурсій до природних заповідників [3; 7]. Наприклад, проєкт «Зелена бібліотека» реалізується бібліотекою СумДУ в межах програми «Зелений університет» за підтримки Goethe Institute (Німеччина) з вересня 2018 р. Його основна мета – сприяти Цілям сталого розвитку ООН (SDG 2030) та їх впровадженню для громади Сумщини через інформування, навчання та власний приклад відповідального споживання, сортування, перероблення відходів.

Популярними такі ініціативи є й за кордоном. Наприклад, у Великій Британії бібліотеки регулярно проводять «Екотижні», де відвідувачі можуть дізнатися про способи зменшення відходів, переробку сміття та екологічний спосіб життя. Такі заходи не лише підвищують обізнаність громадян, але й сприяють формуванню екологічної культури [6].

Проєкт «Зелена бібліотека» демонструє можливості інноваційних ідей та їх реалізації. Так, після реконструкції 2021 року бібліотеки Університету Ройтлінгена у приміщеннях навчального центру бібліотеки було створено різноманітні навчальні простори. Спільне навчання та робота стали можливими у 20 групових кімнатах для різної кількості осіб (від 1–2 до 8–12 та навчальних груп). Найбільшу популярність мають групові кімнати та «каюти», за ними йдуть «робочі острови», вітальня та кафетерій. А після тривалого планування філія міської бібліотеки Бад-Гомбурга була побудована в колишньому садибному будинку в районі Обер-Ерленбах. Він є частиною будинку, в якому проживають представники кількох поколінь, а також там є інші муніципальні установи та магазини. Комору пло-

щею 240 кв. метрів було переобладнано відповідно до потреб і обладнано всіма технічними вимогами для створення відкритої бібліотеки сімейного типу для просвітницької роботи з цілими поколіннями одночасно. Також, наприклад, у 2019 році виникла ідея переобладнати кімнату у міській бібліотеці на місце для зустрічей та обміну думками на «зелені» теми. Так народилася «Зелена лабораторія», яка була профінансована Програмою фінансування «Простори майбутнього Нижньої Саксонії» [7].

Соціальна відповідальність бібліотек включає популяризацію екологічних ініціатив. Бібліотеки стають майданчиками для обговорення екологічних проблем та реалізації соціальних проєктів, як-от акції зі збору макулатури, висадження дерев чи очищення територій. Наприклад, у 2022 році бібліотеки Львова організували масштабну акцію «Зробимо місто чистішим», до якої долучилися понад 500 мешканців міста [2].

Бібліотеки все частіше стають центрами підтримки екологічних ініціатив. Наприклад, у Києві бібліотеки співпрацюють з екологічними організаціями, проводячи семінари з екологічного землеробства й організовуючи пункти збору батарейок та електронного сміття. Наприклад, екологічна організація «Батарейки, здавайтеся!» у співпраці з КМДА та Науково-технічною бібліотекою імені Г. І. Денисенка допомагає як практично, так і інформаційно киянам правильно утилізувати батарейки, акумулятори та інші електронні відходи.

Важливим напрямом є інноваційні підходи до управління ресурсами. Бібліотеки все частіше використовують цифрові технології для зменшення паперових відходів, впроваджують системи електронного документообігу та створюють електронні колекції. Це дає змогу не лише зекономити ресурси, але й забезпечити доступ до знань для віддалених користувачів [4].

Отже, бібліотеки відіграють важливу роль у контексті сталого розвитку та захисту клімату. Вони слугують зразком для наслідування у впровадженні конкретних заходів, але насамперед передають знання, стимулюють дискусії, дають імпульси, які розширюють горизонти та об'єднують різних учасників суспільства.

Отже, можна рекомендувати широко поширювати досвід проєкту «Зелена бібліотека», до якого в Україні поки що залучилися лише бібліотеки м. Суми та Запоріжжя, як оптимального виду екоосвітницької діяльності бібліотек для дітей та дорослих.

Сьогодні бібліотеки стають важливим елементом екологічної інфраструктури суспільства, сприяючи формуванню сталого майбутнього. Впровадження екологічної свідомості у бібліотечну діяльність є не лише відповіддю на виклики сучасності, але й шляхом до створення нових можливостей для розвитку бібліотек як соціальних інституцій.

Список використаних джерел

1. Шедловська М. В. Означення та типи екологічної свідомості. *Соціологія*. 2011. № 2(37). URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2011/04/95-100__no-2__vol-37__2011__UKR.pdf
2. Антоненко О. В. Соціальна роль бібліотек у формуванні екологічної свідомості. *Вісник книжкової палати*. 2022. № 3, С. 67–73.

3. Синиця Н. М. Генерування потенціалу бібліотек та УБА: час дій, час змін. Книги і бібліотеки в глобалізованому світі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (до 100-річчя Подільського державного аграрно-технічного університету). 2020. С. 20–27.
4. Горовий В. М. Інформаційне протистояння як боротьба змістів. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 1. С. 11–19.
5. Проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення: Огляд / ЖОУНБ ім. О. Ольжича, Наук.-метод. відділ; уклад. О. В. Костюченко. Ч. 2. Житомир, 2016. 29 с.
6. Antonelli M. The Green Library: A Guide to Sustainable Practices. *ALA Editions*. 2019. URL: <https://escholarship.org/uc/item/39d3v236>
7. «Зелена лабораторія» Везербергланд. URL: <https://www.b-u-b.de/detail/das-gruene-labor-weserbergland>
8. Яворська Т. М. Цифрові тренди розвитку бібліотек в інформаційному суспільстві. *Інформація та соціум: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (25 черв. 2020 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 58–60.

УДК 02. 004.7

Кульбачко Поліна Павлівна
(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.)
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

РОЛЬ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація. Розглянуто трансформацію бібліотек в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні. Акцентовано на важливості використання світового досвіду інформатизації та адаптації його до національних умов. Розглянуто бібліотеки як сучасні соціокультурні центри, що сприяють обміну знаннями, досвідом і формуванню культурно свідомого суспільства. Зазначено позитивні тенденції модернізації бібліотек, а також проблеми, як-от: цифровий розрив, недосконале державне регулювання, недостатня співпраця з бізнесом. Наголошено на ролі цифрових технологій, соціальних мереж і мобільних застосунків у забезпеченні доступу до інформації та розширенні аудиторії бібліотек. Вказано на необхідність подальшої цифрової трансформації бібліотек як невід'ємної частини розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформатизація, бібліотека, цифрові технології, соціальні мережі.

Інформаційне суспільство – це новий етап розвитку людства, в якому будь-яка особа за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій може отримувати, переробляти та розповсюджувати інформацію, а держава повинна забезпечувати якісний рівень інформатизації усіх галузей [1]. Процес переходу України до інформаційного суспільства – складний і тривалий, що потребує використання всього накопиченого вітчизняного й світового досвіду в галузі формування інформаційного суспільства та державного врегулювання національних інформаційних процесів, а також адаптації його до українських реалій, зокрема менталітету народу, поточного стану економічного розвитку [4].